

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Ehdotus on kannatettava lasten ja nuorten hyvinvoinnin, palvelujen saatavuuden ja sosiaalityöntekijän luottamussuhteen rakentamisen kannalta. Ehdotuksen muut kohdat myös lisäävät sosiaalityön tehtäviä, jonka perusteella asiakasmäärien rajaaminen on hyvinkin perusteltua.

Samalla kuitenkin herää huoli sosiaalityöntekijöiden saatavuudesta, joka on tälläkin hetkellä kunnissa haasteellista. Näin ollen aloituspaikkoja ja koulutusta on lisättävä sekä mahdollisuuksien mukaan lisättävä alan houkuttelevuutta. Annetun siirtymäajan puitteissa tämä on varmasti haasteellista ja saattaa johtaa epäpätevän henkilöstön käyttöön. Tällöin esim. sosionomien käyttö näissä tehtävissä vaikeuttaa myös sijaishuoltoyksiköiden henkilöstömitoitusten toteuttamista.

On myös huolehdittava siitä, ettei asiakasmitoituksen johdosta lapsia ja perheitä jää palveluiden ulkopuolelle.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

ei kommenttia

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

Esityksessä otetaan kantaa lapsen terveydentilan tutkimiseen avohuollon tukitoimien yhteydessä. Pykälän muotoilussa kannattaa mielestämme harkita terveydentilan tutkimisen ehdottomuutta. Voiko sen jättää tutkimatta, mikäli on ilmeisen tarpeetonta?

Ehdotus, että lapsen lastensuojelulain mukaisten palveluiden ja tukitoimien tarpeen selvittely tulee arvioida yhdessä lapsen ja hänen läheistensä kanssa ja palvelutarpeet tulee määritellä asiakaskeskeisesti on kannatettavaa.

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne sääntelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

Ehdotuksen tehostettu avohuollon tukitoimi tuo toivottavasti myös selkeyttä nykyiseen palveluiden nimeämisviidakkoon. Asia tulee huomioida aluehallintovirastojen ilmoituksenvaraisten palveluiden rekisteröintimenettelyssä. Lisäksi toivomme selkeää ohjausta kunnille palveluiden hankintaan. Mikä on tämän ehdotuksen tehostetun avohuollon tukitoimen suhde esimerkiksi kotiin tehtävään intensiiviseen perhetyöhön, tai kotiin tehtävään perhekuntoutukseen tai tehostettuun perhetyöhön.

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) sääntelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

Näemme ehdotuksessa olevat aikarajat päihdevieroitukselle ja päihdekuntoutukselle liian lyhyinä. Usein kuntoutus vaatii pidemmän aikaa ja ehdotamme aikarajoja harkittavaksi siten, että kokonaispituus toteuttaisi saman maksimimäärän kuin erityinen huolenpito.

Ehdotuksessa tulee myös selkeästi ottaa kantaa palvelun järjestämiseen ja mahdolliseen sijaishuoltopaikan vaihtumiseen vieroituksen ja kuntoutuksen aikana tai sen jälkeen. Miten siis on ajateltu kuntoutuksen jälkeinen tarpeen mukaisen sijaishuollon toteutus?

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaika vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Esityksessä todetaan, että valtion koulukotien eho-paikkojen kysyntä on ylittänyt tarjonnan. Kokemuksemme mukaan tämä on tällä hetkellä merkittävä pullonkaula tarpeenmukaisen hoidon järjestämisessä.

Vaativan laitoshoidon palveluntarjonta vastaa varmasti tähän palvelun poistumiseen osittain, mutta kannamme huolta paikkojen määrän vähentymisestä.

Lisäksi viittaamme lapsioikeusjuristien lausuntoon, jossa todetaan kanteluiden esim. vanhustenhuollossa tulevan tasan yksityiseltä ja julkiselta sektorilta. Esityksen mukainen palvelujen järjestäminen ainoastaan valtion, kuntien tai kuntayhtymien toimesta vaatii lisäperusteluja. Vaikka kyse onkin merkittävästä julkisen vallan käytöstä ja itsemääräämisoikeuteen puuttumisesta, käytetään rajoituspäätösvaltaa myös nykyisin lastensuojeluyksiköissä.

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitus tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Mitoituksen nosto lasten hoidon ja huolenpidon kannalta on kannatettavaa. Vakavaa huolta kuitenkin herättää henkilöstön saatavuuden turvaaminen ja koulutuksen aloituspaikkojen lisääminen sekä lastensuojelun erityisopintojen tarve.

Tällä hetkellä suurimmat haasteet henkilöstössä on AMK-tason koulutuksen omaavien työntekijöiden satavuudessa joka esityksen myötä tulee asettamaan suuria haasteita palvelun lainmukaiselle toteuttamiselle.

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Esityksen ehdotus on hyvä. Pykälän sanamuoto viittaa tämän mahdollisuuden käyttämiseen vain liikkumisvapauden rajoituspäätöksen yhteydessä. Kuitenkin laitoshoidon yksiköissä usein herää huoli lapsen käyttäytymisestä ja poistuminen saattaa asettaa hänet tilanteeseen, jossa on vaaraksi itselleen tai muille.

Tarkoittaako pykälä siis sitä, että tällaista luvatta poistumisen estämistä tulee aina edeltää lvr (suullinenkin) päätös?

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Poliisin virka-apu selkeyttää toimivaltuuksia poistuneen lapsen palauttamisessa. Pykäläehdotuksessa puhutaan kuitenkin sosiaalihuollon viranhaltijan oikeudesta ottaa luvatta poistunut lapsi kiinni. Esityksessä on varmasti hyvä tarkentaa mitä tämä tarkoittaa, koska tällaisenaan se viittaa fyysiseen kiinniottoon, johon kuitenkaan ei ole mahdollisuutta. Onko pykälään siis lisättävä esimerkiksi siirto kuljetuksessa käytettävään autoon hyväksyttävää ja turvallista menetelmää käyttäen (Mapa, Avekki jne.)

Poliisin resurssien varmistaminen poistuneiden lasten palauttamisen aiheuttamien lisätehtävien vuoksi tulee huomioida.

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä

rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

Erityiset rajoitustoimenpiteet selkeyttävät päihdevieroitus ja -kuntoutusjaksoilla käytettäviä rajoituspäätöksiä. Vaatimus terveydenhuollon koulutuksen saaneesta henkilöstä kehon ulkoisessa tarkastamisessa tulee vaikuttamaan kyseisissä yksiköissä henkilöstörakenteeseen. Tällaisenaan ehdotus lisää tarvetta terveydenhuollon henkilöstöön ja lisäksi kun painopisteenä on AMK-koulutukset, niin käytössä olevien koulutusten valikko pienenee.

71§ päihdehoidon osalta ei erityisissä rajoitustoimenpiteissä ole mainintaa liikkumisvapauden rajoittamisesta. Pyydämme harkitsemaan sen lisäämistä myös kyseiseen pykälään

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

70§ Eristäminen

Eristämisen aikarajaa on esitetty rajattavaksi neljään tuntiin. Pidämme aikaa riittämättömänä esimerkiksi päihteitä käyttäneiden ja aggressiivisten lasten osalta. Aika ei välttämättä riitä edes päihtymyksestä selviämiseen ja saattaa johtaa myös tarpeettomien muiden rajoituspäätösten käyttöön eristyksen päättyessä. Eristys on myös päätettävä, kun sen käyttö ei ole välttämätöntä ja tätä kautta myös ehdotamme aikarajan nostoa.

Nikkanen Marko
Familiar Oy